עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רפז סעיף ג:
לו ב ג מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סימן רכג סעיף א:
לז ד ה מיי' שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סימן רפז סעיף ב: ו [מיי' שם הל' ד] טוש"ע שם:
לח ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ד:

פירוש הרא"ש

הרי מוסר לו שפחה לשמשו. קא מלקא דעתך בקנינה לו בגדרה לחיי שכיחו למוסרה וגם מעשה ידיה שלו: גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו. תש"פ שאינו נהנה מהם כל שכן שמותר לזון את כתו אם ישיאנה לו: בבתו בוגרת ומדעתה. ופש"פ שמשיאה עצה ואינה עוכרת על דעתו שרי: המדיר את בנו לת"ת. הדיר שלא יהנה ממלאכתו ומשמושו כדי שיהא פנוי לת"ת אלו מלאכות קטנות מותר לקבל ממנו כי אינן מבטלות אותו כ"כ מת"ת וי"מ שהדירו אביו שלא יהנה ממנו לפי שלא היה רולה ללמוד מותר ליהנות מן האב כדברים קטנים הללו: בום של בית האב. ברגילין לשתות שם כדאמרינן (פסחים קי. כתובות ח:) עברה סיפות בכית האבל ואם האבל מודר אימנו הנאה מותר להולין שמה יין דמלוה קצביד ולא מצי ליה הנאה כל כך לאבל כי מרובים השותים: בום של בית הארחין. מים חמין כדאמר בפ' כירה (שבת מח.) רחץ ולא שתה מים חמין דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא מבפנים והנאה מועטת היא: עברו ושפחותיו לפנחרותא עבדין. למרלאת הענן לכבוד ולעמוד לפניו לשמשו ואינו תושש בפטומן:

לי מפטם לה מהני ליה: **והטמאה נפשה וגופה לשמים.** שאין לו בה היתר אכילה ונמלא שאינו נהנה בפטומה: **שאם ירצה הרי זה מוכרה לעובדי כוכבים.** שאוכלין אותה וכשהיא מפוטמת ליקחין אותה ביותר או מאכילה לכלבים ונמלא נהנה בפטומה וכבוי בשרה.

וי"ל דר"ת לא שרי בטמאה אלא לזונה מזונות יתרים כדי לפטמה משום דס"ל דכיון דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה אינן נהנין בעליה בפטומה דאדרבה מפנקא טפי ולא עבדא שפיר אבל במזונות הצריכין לכדי חייה לא שרי ר' אליעזר דבכי האי גוונא ודאי מהנהו. ומשום דת"ק פסיק ותני ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה דמשמע דבכולהו גווני דמתסר בטהורה מתסר נמי בטמאה מהדר ליה רבי אליעזר לא כי אלא מיכא גוונא דזן את הטמאה אע"פ שאינו זן את הטהורה ונהי דמנא מסתם לישניה סתיך ליה אמאי דאמרו לו ודקמהדר להו ר"ת דמשקלא וטריא דידהו מוכח דר"ת לא שרי בטמאה אלא במזונות יתרים כדי לפטמה ולא בכדי חייה. ורליתי להרשב"א שכתב בהפך ולא נתחווהו דבריו: **גמ' הרי מוסר לו שפחה לשמשו.** דקס"ד דבכתו נערה עסקינן: **אלא בשנכסי האן אסורין על אבי כלה.** וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו מותר להשיא לו בתו אע"פ שיתחייב לזונה אחר כן ונמלא מהנהו: **גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו והא אמרו זן את אשתו ואת בניו וכו' ואם אמרת מוסר להשיא לו בתו.** כלומר אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו שהוא חייב במזונותיה כ"ש שיוכל לזון אותה אחר שנשאה שמתחייב במזונות אשתו ומאי קמ"ל רב הונא: **וכבתו בוגרת.** דלא איהו קמסר לה אלא היא עצמה: **ומדעתה.** טעמא קא יהיב למילתיה כלומר מש"ה שרי דהא מדעתה היא דכיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה. אי נמי כי קאמר מדעתה למעוטי דעתו דתתן אאם עשאו שליח לדבר עמה על עסקי נשואין אסור דהא קא מהני ליה: **המדיר את בנו לת"ת.** האב הדירו שלא יהנה אביו ממנו כדי שלא יתבטל מת"ת: **מותר הכן למלאות לאביו חביות של מים ולהדליק לו את הנר.** דמסתמא ממילי זוטרי כי הני דליכא בהו בטול לתורה לא אדייה. והכי מוכח הא פירושא בתוספתא דבכורות (פ"ו ה"ג) דתניא מעשה באחד שהלה בנו לת"ת והדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חביות של מים ולהדליק לו את הנר: ירושלמי במס' ביכורים [פ"ג ה"ו] תני המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו חביות של מים ולהדליק לו את הנר רבי יעקב בר חידי בשם רבי יוחנן אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגין כאן באשה אם היה אדם מקויים עשו אותו כאשה כלומר דאשה ואדם מקויים אין דרכן ליקח חפצים מן השוק ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדייה אבל איש שאינו מקויים כיון שדרכו לילך בשוק אפי' בהני אדייה: **מותר להשקות לו כוס של שלום.** כלומר מותר לשמשו בכוס של בית אבל אי נמי של בית המרחץ מפני דרכי שלום שהיה דרכן בכך. ומיהו דוקא [דהוי] האי כוס של מודר דלשמשו בכגון זה בלבד התירו דומיא דאידך דהמדיר את בנו לת"ת שהתירו לכן למלאות לאביו חביות מים משל אב: **אם עבדיו ואם שפחותיו הכנעניים.** כ"ל דבמזונות יתרים קאמר ואדר"ת קאי וה"ק ההוא ברייתא דשרי ר"ת בבהמה טמאה דהיינו מזונות יתרים כמו שפירשתי במשנתנו ליתיה דאפי' בהמה טמאה לפטומא עבידא ולמוכרה לעובדי כוכבים אבל בעבדיו ושפחותיו הכנעניים מיהא איתיה דאיהו למנקרותא עבידן כלומר לנקר הבית ולתשמיש בלבד. ואיכא דגרסי למנחרותא כלומר שאין עומדין לאכילה אלא לנחירה בעלמא שבשהן ממין מניחין אותן ואין אדם אוכלן: **מתני' נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** מפרש בגמרא: **גמ'** אי

נפשה וגופה לשמים. שאינה ראויה לאכילה לפיכך זן אותה דאינו מהנהו הנאה מרובה: **מוכרה לעובדי כוכבים.** ויאכל ליה בפיטומא: **גמ' על החתן.** שהחתן הוי מודר: **הרי מוסר לו שפחה לשמשו.** ואמאי מותר: **אלא בשנכסי האן אסורין אבל אבי כלה.** ואע"פ שהחתן מהנהו זון את כתו אפי' הכי משיא לו את כתו. ומשיב הש"ס משום הא לא צריך למימר דמותר להשיא את כתו: **דגדולה מזו אמרו.** בשנכסיו אסורים על המודר אמרינו זון את אשתו: **אע"פ וכו' ואם אמרת וכו'.** פשיטא דמותר דהא לא מהני כלל: **לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן.** ודקאמרת הרי מוסר לו שפחה לשמשו תרץ בכתו בוגרת עסקינן שיכול להשיאו ומדעת עצמה דהואיל ואינו משיא אלא מדעת עצמה לאו הנאה דקא מהני ליה אינו אלא הנאה מועטת: **תניא נמי הכי.** הנאה מועטת מותרת: **המדיר אם כנו.** מנכסיו אם לא ילמוד תורה: **מותר.** האב למלאות כו' שהנאה מרובה נדר הימנו ולא הנאה מועטת וזו הנאה מועטת היא: **כום של בית המרחץ.** הנאה מועטת היא: **למנחרותא עבידן.** לצורך עבודה עשויין ולא להתפטם: במאי

(א) גמ' אלא בשנכסי חתן:

מוסף רש"י

וכבתו בוגרת ומדעתה. דהיינו שאין לאביה רשות בה לא הוי הנאה גמורה ומולי האי לא היה מדעתו להדירו, ונרמקינן תנא נמי הכי המדיר את בנו וכו'. כלומר דלהנאה מועטת לא נתר אינש בדעתיה למיסר עליה כשעת הנדר (ראש"ה בשמו). המדיר בנו. שהדירו מנכסיו לפי שלא היה עוסק בתורה, מותר הכן באלו המעשים שעשה לו אביו, דלא הויא הנאה גמורה, והוא הדין למדיר אבירו מנכסיו, והאי דקתני המדיר בנו. מילתא דשכיחא קתני (שם).

תוספות

הרי מוסר שפחה לשמשו. דס"ד דאחיי בקטנה שנתת על ידו ואת אמרת דמותר להשיא כתו הא פשיטא דאסור: בבתו בוגרת דמדעתה. וקמ"ל אף על גב שהוא מדבר עמה ומשיא עצה לה להנשא לו הנאת דבור לא מקרי הנאה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com